

LA GRALLA

Redacció i Administració
Impremta Garrell : Clavé, 25 : Telèf. 117

PUBLICACIÓ SETMANAL

Preus de subscripció
Trimestre, 2'50 ptes. : A fòra, 3 ptes.

Banc de Granollers

CAPITAL : 2.000.000 DE PESSETES

Corresponsal del Banc d'Espanya

Casa central: GRANOLLERS

Sucursal a SANT CELONI

Clavé, 34 : Telèfon 50

Direcció telegràfica: BANKGRANO

Major, 104 i 106 : Telèfon 40

Comptes corrents en moneda nacional i estrangera : Giros : Ordres telegràfiques d'entregues i Cartes de crèdit sobre les principals places d'Espanya : Descompte, cobro i negociació de Lletres sobre totes les places nacionals i estrangeres
Préstecs sobre valors : Overtura de comptes de crèdit amb garantia de valors de cotització corrent : Compra-venda en les Borses d'Espanya de tota classe de fondos públics i valors industrials : Negociació, cobro i descompte de cupons i títols amortitzats : Admissió de dipòsits en valors : Canvi de monedes

Anissats
Montaña

Cognac
Montaña

Anís La Perla del Vallés

Fàbrica: Carrer de Sant Jaume

Despatx: Santa Elisabet, 7 i 9

Cooperativa de Flúid Elèctric

Plaça de Catalunya, 9, 1.er : BARCELONA

Producció i distribució d'energia elèctrica entre els associats

Per a tota classe d'informes, dirigir-se a l'Agent de contractació per a la zona de Granollers, **En Joan Rovira**

Hotel d'Europa

Tarda, de 12 a 2

ANISSATS : ALCOHOLS : LICORS : AIXEROPS

ANÍS
BAGES

S. A. Bages-Manresa

Sucursals a Madrid, Jaca
Sant Vicenç de Castellet
Sabadell i Vich

Vermouth
Rossini

Representant a Granollers

Plaça Bestiar, 23

: **MARIO MASÓ**

: Telèfon 217

DOCTOR CANTALLOPS

Metge especialista en enfermetats del Nas, Gola i Orelles

Metge de l'Hospital Clínic de Barcelona

Granollers

29, Carrer de Josep Umbert, 29

Dijous, de nou a una

Barcelona

Carrer de Girona, 90, pral. 2.^a

De tres a cinc

Electricitat

INSTAL·LACIONS

DE

LLUM : FORÇA

CALEFACCIÓ

Bobinatge i reparació

de

MOTORS

F. Coloma

Clavé, 25 : Granollers

ART DECORATIU

Francisco Humá

Ricoma, 101

Decorats

en tots els estils, per a
cels-rasos d'habitacions i
botigues pel procediment

Pasta Staff

(Estopa i guix)

Pròxim trasllat

al Carrer de l'Enginyer

(Davant de la Bóbila)

Bar Masana

Aperitius : Refrescants

Pastes : Dolços

Punt de reunió del jovent més
distingit

Pasticeria LA PALMA

Confiteria i Queviures

Articles de primera qualitat

Quirse Masana

Carrer del Doctor Robert, 11 i 13

Curació de les
malalties de la
Boca i DENTS

Postiços en or
i cautxú

CLINICA

MÉDICO-DENTAL

Curació de les malalties de la boca i dents

Aurificacions

Operacions

Empastes

& &

Carrer del Doctor Robert, 8, 1.er (Aprop de La Unió Liberal) : Visita: Dijous i diumenges, de nou del matí a la una de la tarda

Banco Vitalicio de España

Segurs de Vida, Dots, Sorteables, & &

Rendes vitalícies

Delegat en aquest Partit: Don M. Anglés Vilella

Plaça d'Angel Guimerà, 6 : Granollers

CRÒNICA

Efemèrides granollerines

23 setembre 1556

El governador general de Catalunya demana a la població una companyia de soldats que mentrestant, tingui de servir a les galeres. El Consell de la vila, no veient-se obligat a donar-los, delega al Jurat en Cap per a que prengui consell dels advocats i es vegi amb el susdit Governador.

Notes locals

Aquest número de LA GRALLA, junt amb el suplement, val 40 cèntims.

De Sanitat pública

D'un quant temps a aquesta part que s'han presentat en la nostra població variats casos d'enfermetats infeccioses, en especial verola i tifus. Apart que quasi bé cada any en aquesta temporada solen presentar-se aquestes enfermetats, la visió actual dels convalecents de la primera malaltia i la circumstància d'haver corregut en poc temps tres o quatre defuncions de *tifoidea*, ha fet que la gent s'hagi alarmat més del què és just i convenient.

Ben informats, podem dir, en respecte

a això, que llevat dels casos de verola que ja feia temps que no la coneixíem, el nombre d'enfermetats és normalment proporcional a les que solen presentar-se cada any en aquesta temporada.

El què fa falta, és no alarmar-se injustificadament i guardar be l'higiene individual i col·lectiva, i sobre tot, fer-se vacunar contra la verola, per què dit mal no s'eterniïzi a Granollers. A aital objecte, i complint acords de la Junta de Sanitat, aquesta setmana entrant l'Alcaldia proporcionarà de franc la vacuna necessària, avisant als veïns amb la corresponent crida.

Un tribut i un àpat

L'Ajuntament de Montcada va traslladar-se a Granollers, dijous passat, per a donar compliment a un acord consistorial de donar les gràcies al diputat a Corts pel districte En Francisco Torras, per les seves gestions en prò de la construcció del pont de Montcada sobre el Besòs.

Un cop acabada aquesta senzilla cerimònia oficial, el diputat, agraït, va obsequiar a dit Ajuntament amb un àpat de caràcter íntim, al que hi va convidar també als regidors del nostre Ajuntament, així com als diputats provincials senyors Flaquer, Giró i Vinyals.

L'àpat va transcórrer plàcidament i tranquil·la fins a les postres, pronunciant-se quelques *brindis*, que en aquests casos són de consuetut.

Celebrem la distinció de que ha estat objecte el diputat granollerí.

Institut d'Estudis Superiors

(Col·legi de 2.ª ensenyança)

Relació de les temperatures màxima i mínima registrades des del dia 16, fins al 22:

	Dia	Màx.	Mín.
Dissabte	dia 16	Màx. 28	Mín. 10'5
Diumenge	» 17	» 39	» 16
Dilluns	» 18	» 38	» 15'5
Dimarts	» 19	» 35	» 14
Dimecres	» 20	» 39	» 15'5
Dijous	» 21	» 38	» 16
Divendres	» 22	» 40	» 15

Nota esportiva

Aquests dies ha corregut de boca en boca la nova de varies dimisions ocorregudes en la entitat directiva del «Granollers S. C.», que han apassionat més del què convindria, si és que de debò dita societat pensa fer prosperar l'esport granollerí.

Afortunadament, sembla que a darrera hora tot ha quedat arreglat satisfactoriament, encara que hi hagin excèptics, — sempre n'hi han! — que creuen que només s'hi ha posat un pedaç.

Seria una llàstima que una societat que per son propi esforç havia assolit una tant gran importància, la política—aquesta arna que tot ho malmena — la fes trontollar en sos fonaments. Amb tot, creiem que s'imposarà l'esport nèt i pur, per a que fracassin els cops que reb d'un i altre bàndol de la política local.

ESPECIALITATS

Anís Faust

(El més antic i acreditat)

Cognac Parera

&

Géraldine

©

Anissats :: Vins :: Licors

Mario Altimiras

(Successor de l'antiga i acreditada casa Felip Parera)

DIPÓSIT DE

Xampanyes

(País i estrangers)

Vermouhts

&

Aixerops

©

ALFALFA : PULPAS : CEREALES : DESPOJOS

Despacho: Argüelles, 335, 1.º 2.º

Teléfono 1221 G.

Casa central: BARCELONA

Almacén: Calle Castillejos, 122

(San Marfín)

GUMERSINDO CLARET

Ha establecido la sucursal en esta ciudad en el local donde estuvo la

GRANOLLERS AGRÍCOLA Y COMERCIAL (S. A.)

Calle de José Umberto : Teléfono 70

Ventas al por mayor y detall

Sucursales en Mollerusa y Raymat

Estiueig que acaba

Aquesta darrera setmana han marxat cap a la capital, donant per acabat llur estiueig prop nostre, les distingides famílies de don Josep Coma, advocat, i de don Pelai Miquel, apoderat de la Banca Marsans i gerent de la seva sucursal a Granollers.

Que tinguin un felix hivern.

Ball animat

Aital com anunciavem en l'edició passada, diumenge tingué lloc, en el Casino de Granollers, el concert i ball que representava la cúa de la cèlebre *qüestió del simmy* del darrer dia de la festa major en aquella casa. Resultà molt animat i es feu la consegüent gatzara, fins a la una de la matinada.

Visita d'un editor

Un d'aquests dies hem tingut el gust de saludar i tenir entre nosaltres el distingit mestre impressor i editor En Octavi Viader, de Sant Feliu de Guíxols, qui ha ofert, en excel·lents condicions, la darrera obra eixida de la seva casa editorial.

Es tracta de l'importantíssima edició del cèlebre llibre de cavalleria «Tirant lo Blanc», l'obra capdal de la literatura catalana del segle XV, deguda a la ploma del cèlebre escriptor En Johanot Martorell i continuada pel no menys excel·lent literat, En Martí Johan de Galba.

Dit llibre ve avalorat per un suplement de «Notes i comentaris» degut a la ploma del crític especialitzat en aital matèria, En Joan Givanel i Màs. L'edició, que és de gran luxe, sabem que ha sigut adquirida per varis particulars i per qualques societats de la població.

El Col·legi Municipal de Segona Ensenyança

de Granollers, admet alumnes interns, mig-pensionistes i externs, per a cursar-hi les ensenyances secundàries o superiors, o per al curs preparatori d'aitals ensenyances.

Xampany Noyet

Caldrà tastar-lo per la Festa Major
LLUÍS OLIVÉ : Josep Umbert, 37

Articles fotogràfics

De venda a la secció de la
Perfumeria **GASSET**

Comiat

Molt aviat deixarà nostra població, per a traslladar-se a Ibisca, on ha sigut destinat, el director de la xaranga del batalló aquí destacat, En Felicià Ponsa.

Persona de caràcter afable i bondadós, s'havia captat la simpatia de tots els granollerins i l'estima de tothom qui l'havia tractat d'aprop. Marxa satisfet de les atencions que, per part d'autoritats i poble, sempre se li havien dispensat, i a ben segur que més d'una volta li vindrà a la memòria la seva estada a Granollers.

Per la nostra part, i encara que per circumstàncies que no són del cas esmentar, no havem donat compte de la feina artística que ha desenrotllat, dirigint la xaranga de la qual n'era el músic major, ens congratulem i agraim de debò la sincera companyonia i amistat que tothora ens havia brindat, i li corresponem en aquestes planes, en el moment de son comiat, desitjant li forses prosperitats i una bona deu de salut per a ell i distingida família.

Baixa

Ha deixat de formar part de l'orquestra d'aquesta localitat «Unió Artística», l'intel·ligent professor de violí i piano, el nostre bon amic, En Josep M.ª Ruer.

Barberia de Plàcid SITJES

Doctor Robert, 3 Servei esmerat
Fines locions PIVER per al cabell
Massatge facial SIRIUS

PRINCIPAL CINE ::

Direcció: F. POCURULL

Selecte programa per a avui

!!L'ÈXIT DE LA CINEMATOGRAFIA!!

LAS DOS NIÑAS DE PARÍS

Pel·lícula de grans emocions, dividida en 7 jornades i interpretada per als mateixos artistes que feren BARRABÁS

VIVO O MUERTO

Últim episodi

¿así despertó el Radjá

Colossal pel·lícula en 5 parts i 1,750 metres
Interessant argument Rica presentació

A LA CAZA DE CHICOS

Divertida cinta còmica

Obituari

El dimecres prop passat va ésser conduïda al lloc d'etern repòs, la malaguanyada joveneta Na Teresina Calvet i Roura, qui morí a causa d'una ràpida i crudel enfermetat.

A dit acte, que fou corprenedor, hi assistí una grossa gentada, sobre tot de noietes companyes de la difunta.

Rebi la família Calvet l'expressió més sincera del nostre condol per tant irreparable pèrdua. (D. E. P.)

Xacolateria RIBALTA
BARCELONA**El temps**

S'ha tornat a canviar el temps. Després d'aquelles rufoles que portaren pluja i un fort descens en la temperatura general atmosfèrica, han retornat calorosos els dies del passat estiu. Sembla talment que els elements vulguin fer quedar malament als calendaris. Acabament d'estiu i entrada de tardor? Calor fortal

Tancament de matrícules

El Director del Col·legi de Segona Ensenyança de nostra ciutat, ens assabenta, en atent comunitat, per què arribi a coneixement de quantes persones pugui convenir los, que la matrícula per al pròxim curs de 1922 a 1923, es tancarà definitivament el pròxim diumenge, dia primer d'octubre; i que el curs preparatori és únicament per a aquells escolars que han de cursar segona ensenyança.

El Col·legi Municipal de Segona Ensenyança

montat amb tot l'avenç modern, i amb un nombre de professors titulars, és la millor institució de la contrada, per a poder-hi cursar els estudis de Comerç, Magisteri i Batxillerat.

Xampany Noyet

Indispensable en tota festa de família
LLUÍS OLIVÉ : Josep Umbert, 37

SALUTINAS

Per a preparar aigua de taula
Farmàcia Gasset

Adobs químics**Importació de primeres matèries**

Superfosfats minerals : Sulfat amoníac : Nitrat de sosa
Sals potàssiques : Sofres : Sulfat de coure, etc., etc.

Fabricació especial de matèria orgànica a Canovellas

Compra i venda de Cereals i Farines

Aigües potables per a arrendar

Guano

MARCA DE

Vallesà

FÀBRICA

LLUÍS SERRA I GUARDIA
GRANOLLERS DEL VALLÉS

Fàbrica: Carrer de Barcelona : Despatx central: Riçoma, 79 i 81

SUCURSAL A LES FRANQUESES : Telèfon 145

D'excursionisme

El grup excursionista «Els Ginesters», invia a tots els aimants de l'excursionisme d'aquesta ciutat a l'excursió que faràn diumenge prop vinent, dia 1 d'Octubre, al Pla de la Calma, baix el següent itinerari: Cànoves, Vallfornés, Pla de la Calma; tornant per Tagamanent i Figaró.

El punt de reunió és a la Plaça de l'Església, a dos quarts de set del matí.

D'exàmens

En els exàmens d'ingrés realitzats aquests últims dies pels alumnes del Col·legi de segona ensenyança de nostra ciutat, a l'Institut i a l'Escola d'Alts Estudis Mercantils de Barcelona, han sigut aprovats tots els que sollicitaren examinar-se; i, per consegüent, començaràn llurs estudis de Batxillerat els nens Ramón Brull Orriol i Josep Gendra Sobrevia; així com els de Perit Mercantil els alumnes Manuel Badia, Pere Planas, Joan Teulats, Artur Macipe, Domènec Boét, Antòñ Gaig, Jaume Serra, Joan Vernet, Josep Antòñ Xiol, Joan Soler, Ignasi Montasell i Josep Casademunt.

També ens plau fer constar que el nen Joan M.ª Xiol Gasset, ha obtingut, després de brillants exercicis, la qualificació de *Notable* en l'assignatura de Dibuix (curs segon)

A tots els examinats, així com a llurs famílies i respectius professors, la nostra més coral enhorabona.

L'Esbart Artístic

Amb l'intent de reconstituir aquest agrupament d'aficionats al teatre, demà dilluns es celebrarà una reunió en son estatge de La Unió Lliberal.

No tot ha d'ésser futbol, tampoc!

GRAN SABATERIA RIERA

Sabates per a Foot-ball

Des de 20 pessetes el parell
Fabricació pròpia d'aquesta casa

Els estudis de Batxillerat, Magisteri i Comerç oficial, sols es poden cursar, a Granollers, assistint a les classes que es donen en el

Col·legi Municipal de Segona Ensenyança

Festes

El barri de Santa Santa Esperança, com cada any, fan la seva festa major a glops o per entregues.

Dissabte de l'altra setmana, la celebraren els veïns del carrer d'Alfons IV, amb il·luminació i balls amb l'orquestra La Moderna.

Ahir, amb la mateixa orquestra, els del carrer d'Umbert feren dansa, balls de tarda i nit, i la gran passada; i amb el Quintet Vilaró, es va ballar també a la plaça d'en Guimerà.

I dimarts ja sabem que al carrer d'en Clavé hi haurà festa; i suposem que un dia o altre la faràn també al del doctor Robert, i que en altres faràn el mateix.

—Els de Sant Metges, consegüents també, però ben avinguts, dissabte vinent ficaràn l'olla gran dins de la xica. Són tantes les orquestres i bandes que hom diu que hi ha contractades, que preferim estar veure a venir i no haver de dir allò de «y otras, que sentimos no recordar».

—A Palou, avui i demà, el poble farà la seva festa major en un magnífic envelat, on, com és de suposar, hi haurà cada ball de rams!... De moment, a la botiga *Las Novedades* ja hi hem vist exposades quatre toies.

IMPERMEABILIT

S'aplica en les construccions contra la humitat
REPRESENTANT A GRANOLLERS
Miquel Planas : Wilson, 33

MUNDIAL CINE ::

Programa per a avui

DEBUT de les simpàtiques ballarines

Hermanas TORRES

ESTRENA 6.ª jornada ESTRENA

EL ATLETA INVENCIBLE

Última gran creació de l'eminent artista

EDDIE POLO

CAINA

Cinta dramàtica de 2,150 metres

Interpretació genial de Maria JACOBINI

EL DR. CANINO

Cinta còmica de xistoses ocurrencies

—La de Corró aquest any ha tingut tres dies. El dissabte, diumenge i dilluns passats. I cada dia es va ballar de ferm, i cada dos balls, els joves havien d'obsequiar a la balladora... i pagar el gasto.

Municipals

En la sessió del dijous darrer, es va acordar la definitiva construcció de les aceres del carrer d'Alfons IV.

—També dijous es reüní la Junta Municipal de vocals associats aprovant els comptes corresponents a l'any econòmic 1921-25, i el pressupost extraordinari per a la construcció de l'empedrat i cloaques del carrer d'en Prim.

—Per a donar compliment a l'acord de la Junta de Sanitat, un dels dies d'aquesta setmana es començarà a vacunar en les Cases Consistorials, avisant-se al públic per mitjà del prego corresponent.

Esportives

Un àpat

Amb motiu d'haver-se acabat les obres del nou camp d'esports del Granollers S. C., varen celebrar un banquet, el dimarts passat, en la fonda d'Europa, tots els empleats que té el mestre de cases, En Francesc Ventura, transcorrent l'àpat en mig de la més gran harmonia.

Hom elogià en gran manera a la junta del Granollers S. C., i particularment a l'entusiasta ex-portment En Artur Gasset, qui particularment pagà dit banquet, en compliment de promesa que havia fet.

Partit de futbol

Avui tindrà lloc un gran partit entre el Granollers S. C. i l'Atlètic Turó, finalista del Campionat de Barcelona (2ª lliga). El partit d'avui promet ésser molt interessant i veure's molt concorregut.

Hielo sano LA JOAQUINA

Una arroba, 50 cèntims

Una barra, (25 kilos) 1 pta.

Representante: MARIO ALTIMIRAS

Prim. 9 y 11: T.élfono 107

Si vol que el seu fill assoleixi una cultura vasta i sòlida, ho aconseguirà fent-li estudiar ensenyances superiors en el

Col·legi Municipal de Segona Ensenyança

BOMBES MULTICELULARS - Sistema Caruelle

Patent espanyola núm. 62763 : Patents a França, Alemanya, Anglaterra i altres vint nacions

No importen profunditats
Poden marxar a mà
Aplicables a tots els motors
No hi ha vàlvules

A. Piñol S. C.
Las Franquesas

No hi ha pistons
Totes les peces són a la vista
Cap peça ha d'anar fixada
dins del pou.

TIPU ESPECIAL PER A MARXAR AMB MOTOR ELÈCTRIC DE 1/8 DE CAVALL

DOCTOR PALET

CIRURGIA i VIES URINÀRIES

Durant la present temporada d'estiu, sols visitarà
els dijous i dies de mercat, de 9 a 12 del demati

Prat de la Riba, 5

GRANOLLERS

DIPÓSIT I VENDA
de
CORRETGES
PER A TRANSMISIONS

de
ШИРО :: ВЯЛЯТА
i
РЕБ DE СЯМЕЛЛ

Tubos de goma per a conducció de tota
classe de líquids

Vicenç Codina

Caputxins, 51 i 53 : Telèfon 41

Avisador
Guardián

Preventiu contra els incendis

J. García Sanjuan

Construcció de tota mena d'Obres

DECORACIÓ
ESTUDIS
PROJECTES
EDIFICIS
INTERIORS
COMPLETS

XALETS DES DE 7,500 PTE5.

Exposició de projectes

DESPATX

Barcelona : Berna, 20 (S. G.)

Granollers : Hotel d'Europa

BANCA MARSANS

Valors : Cupons
Giros

Central: Barcelona.—Rambla Canaletes, 2 i 4

Direcció telegràfica: MARSANSBANK Apartat de correus n.º 1

Telèfons 4530 A, 4531 A i 4532 A

Sucursal a Madrid: Avinguda del Conde de Peñalver, 18

Canvis : Cotons
Viatges

Queda oberta la negociació dels cupons venciment 1.er d'Octubre pròxim

Segueix oberta també la negociació dels cupons "Deudas Interior, Exterior y Amortizable" 4°%, i Obligacions del Tresor 5°%, del mateix venciment

Recordem als nostres clients que ens encarreguem de revisar les amortitzacions, mitjansant els cupons que ens són presentats al cobro, donant avis als interessats, cas de resultar algun títol amortitzat

Compra i venda de VALORS al comptat
Complimentació d'ordres en les BORSES
nacionals i estrangeres

Canvi de Monedes i Bitllets de tots els països
Comptes corrents de valors i dipòsits en custòdia
Comptes corrents en moneda nacional i estrangera

Giros : Cartes de crèdit :: Transferències de crèdit

Agència a Granollers (Oberta sols els dijous, dia de mercat): Plaça del Bestiar, 25 : Telèfon 93

Josep Daví
Fàbrica de Rajoleria

La que pot oferir millors gèneres
 i en més bones condicions
 Carrer Prim, 123 : Granollers

MOBLES

Casa P. FERRER
 Portalet, 13

Silveri Botey

Tallers de fundició de metalls
 Construcció de material elèctric

Reparacions i instal·lacions
 elèctriques i mecàniques

Doctor Robert, 14 : Telèf. 98

Olis i Sabons Barangé
 Barcelona
 Girona
 Granollers
 Telèfon 37

Casa Cunillera
 Pasteleria y Comestibles

POMELLS

El postre más exquisito
 Elaboración especial
 de la casa

Plaza de la Constitución, 28 : Teléfono 52

Lleteria i Xocolateria
La Suiza Vallesana

Articles de primera qualitat
 i de puresa garantida

Joan Saderra

Carrer de Clavé, 17 : Granollers

DOCTOR R. PERPIÑÁ MÁS

Metge especialista en enfermetats de la vista

Ex alumne de les Facultats de Medecina de Paris i Barcelona

Gabinet especial per a la graduació de la vista i selecció de cristalls per a lentes

GRANOLLRES

Doctor Robert, 16 : Dijous de 9 a 1

BARCELONA

Provença, 185, 1.er 2.ª (De 11 a 1 i de 4 a 6)
 (Entre Aribau i Universitat)

GASEOSES : SIFONS : AIXEROPS

Fàbrica
 i despatx
 Plaça de Guimerà

Clotet
 Granollers

Dipòsit
 de
 Cervesa DAMM

Telèfon 74

Bar La Bohémia

a càrrec d'en

ESTEVE JULIA

DOCTOR ROBERT, 17

Licors de totes les marques

Begudes i Refrescants

XAMPANYS

SERVEI DE RESTAURANT

Existències de Gaseoses i Sifons
d'elaboració especial i de puresa
garantitzada

Bar LA BOHÈMIA

Lloc de reunió de l'element deportiu
i de la joventut distingida

Xocolates i Caramels RiuCORD

Classes excel·lents
Gust exquisit

Dipòsit a Granollers

LLUÍS OLIVÉ

Carrer Josep Umbert, 37

Bar : Cafè Restaurant

Carles Puigrodón

Prat de la Riba, 7 i 9 : Telèfon 31

Begudes i refrescants
Esmerat servei

Restaurant

Obert fins la matinada

Soldadura autògena per a ferro i altres metalls
Especialitat en cigonyes i bancades per a telers

Es garantitzen les soldadures de ferro colat per
la seva solidesa i amorositat per a llimar-les.

Casa Piguillem
Granollers

Casa Rodoreda

Clavé, 38

Granollers

JOIERIA I RELLOTGERIA

NOVETATS EN OBJECTES DE REGAL

RELOTGES I POLSERES : LES MILLORS MARQUES

Forn de Sant Jaume

Pasticeria
Reposteria
Xampanys

LLORENÇ CIVIL

11, Plaça d'en Perpinyà, 11 : Telèfon 33

Granollers

Queviures
Ultramarins
Vins de marca

Gran Sastreria SITJES

Articles de novetat Preus econòmics

Últimes novetats per a la temporada

PLAÇA DE LA CONSTITUCIÓ, 27 : GRANOLLERS

GARRELL READER

GRANOLLERS: Plaça Bestiar, 23 : Telèf. 116

BARCELONA: Plaça Comercial, 10 Telèf. 1909 A

Petxina, 5 : Bou de la Plaça Nova, 7

Grans : Cereals : Forratges

F. SALA TORRAS

Magatzems: Prim, 45 i Clavé, 15

TELÈFON 156

FARMÀCIA
Drogueria
Perfumeria

Josep Marimón

Doctor Robert, 12 i 12 bis
Telèfon 172

FÀBRICA D ANISSATS I LICORS
ANÍS ARLEQUÍ

F.º Ventura S. en C.

Despatx: Plaça Bestiar, 24 : Telèf. 100
Fàbrica: Carrer de Sant Eduard, 11

MOBLES

Articles per a Regal i de Viatge
Grans existències : Preus molt reduïts

Vídua F. POUS

Magatzems: Carrer de Clavé, 35 i 9 :: GRANOLLERS

LA GRALLA

Redacció i Administració **PUBLICACIÓ SETMANAL** Preus de subscripció
 Impremta Garrell: Clavé, 25: Telèf. 117 Trimestre, 2'50 ptes. : A fóra, 3 ptes.

Ofrena

A l'Esteve Garrell i Escorsell

Els qui amb tot amor i entusiasme redactem aquesta publicació, penyorem a l'amic difunt i mestre de periodistes locals, el nostre ben sincer, civil, home-natge literari, presentant als nostres llegidors tots els caires amb que es des-capdellà la seva intensa vida pública i literària; i alhora que creiem acomplir un deure de senzilla i bona amistat envers la seva memòria, procurem la di-vulgació de l'obra de tant excels granollerí, que omplí la vida i gestes de nostra estimada població en el transcurs de mig segle.

Per endavant restem agraïdíssims a nostres col·laboradors en aquesta dolça feina; treball que tot just representa un boic del molt que's mereixia el nostre Garrell; boi oferint, bell mig d'ells, les poques llums del nostre cer-vell, per a que serveixin de tribut a la seva rememrança de faisó immediata, i en l'avenir d'espill diàfan a les futures generacions

LA REDACCIÓ

Granollerí notable i notable granollerí

EN aquest setmanari, LA GRALLA, s'hi han publicat i s'hi publiquen avui notes biogràfiques, impresions i opinions sobre l'Esteve Garrell i Escorsell.

Meritíssim, com home que, sens altres medis econòmics que els d'una botiga vi-latana, s'arriscà a instaurar a Granollers una impremta, quan l'art de la repro-ducció mecànica dels escrits no tenia ni feia preveure la importància més tard assolida.

Inspirat poeta, era llorejat cantador dels afectes humans i de les bel·leses naturals, o per l'home pressentides i plasmades.

Periodista aciençat, ni en els moments passionals, deixava d'argumentar amb clara lògica i sentit de la realitat.

Republicà convençut i entusiasta, se'n proclamava rodonament cinquanta anys enrera, quants dir-se republicà era tant com proclamar-se home roig, casi disol-vent, o, com se deia aleshores, «de la fla-marada». I, sense sostreure's al nou crite-ri de l'aspecte econòmic i social que inspi-ra avui als partits polítics, no ha deixat el seu pensament de republicà clàssic i pro-pugnador per la llibertat, i, per la matei-

xa raó, defensor de l'ordre i el governa-mentalisme, no purament extern, sinó d'arrelada convicció, ja que solament coordinant els drets i deures de cada un, pot ser viable la República, expressió de les coses generals i d'interès públic comú. En Garrell, mantenint la seva pròpia ver-ticalitat, ni va negar les seves idees quan s'avençaven a l'època, ni les ha enrogides quan podien ésser titllades d'estacionà-ries.

Durant mig segle ha viscut intensa-ment, l'Esteve Garrell, la vida de Grano-llers.

Malgrat la passiva resistència de la nos-tra gent a ocupar-se i preocupar-se dels interessos locals d'una manera perma-nent, en Garrell, amb la ploma i la pa-raula, ha laborat més de cinquanta anys per a mantenir el foc sagrat del patrio-tisme granollerí.

Si els seus mereixements no l'hi ha-guessin valgut notorietat elogiosa en els ordres generals, aquesta sola considera-ció hauria de valer-li l'agraïment de la nostra ciutat, perquè és més excepcional del què podria pensar-se, el cas d'un gra-nollerí «que en fassi l'ofici», com gràfica-ment hauria dit l'Esteve Garrell.

JOSEP COMA

A la memòria d'en Garrell

POBRE Garrell! No he conegut home més bo; tant fonamentalment bo, que a voltes penso, si *per equivocació* va nèixer en aquest món. Era un esperit descentrat.

Sa ànima pura i ingènua, em sembla-va un d'aquells ocellets a qui els vents furiosos de la tempesta arrenquen del seu petit niu del jardí de la il·lusió, per a llençar-los, implacables, a les zones gla-cials i inclements de la maldat.

Habitant de la terra, no ho semblava.

Era com un representant escollit, com un «delegat especial» d'un món més bo o més perfecte...

Son regne no era d'aquí... Apartanyia al regne dels justos.

Sa conversa, efusiva i dolça, me sere-nava.

Ses delicadeses de sentiment, me com-movien.

Ses nobles toleràncies i corals benevo-lences envers els meus erros i les meves faltes, m'inspiraven el digne propòsit de «reparar» el mal que he fet i de «fer» el bé que he deixat de fer.

Era un poeta deliciós. La més exqui-sida emoció brollava de ses improvitza-cions, delicades i plenes de ternura. Més d'una llàgrima he tingut d'eixugar-me quan me las llegia, les seves composi-cions, a la sombra dels arbres dels meus jardins!

Quan reconstitueixo la intensa i im-maculada vida d'en Garrell, en tots els seus aspectes més interessants i llumino-sos, me sembla que tornen al sí del meu esperit, la fè perduda, els entusiasmes apagats, l'amor per als grans ideals de justícia social, dels que fou, l'Esteve Gar-rell, un precursor i un apòstol.

Homes com en Garrell, no haurien de morir mai!

Els bons, els sants, els justos, — els angels potser, — l'han reclamat.

Torna'l-se'l, és rectificar una equivocació.

Satisfer un deute.

Serà més feliç; viurà més content, *allà*, que entre nosaltres.

No ens el mereixíem.

EMILI JUNOY

Puigcerdà, 16 d'agost de 1922.

Un record i una oració

VELL i carregat de desenganys, han fugit per a mí les falagueres il·lusions de la vida; sols me queden l'amor a la família, als pocs amics que la fatal dalla no ha ferit encara traïdorament, i una munió de records, propis del qui ha vist passar per davant dels seus ulls, llarga corrua d'anys, enfilats els uns amb els altres, com grans de gegantí rosari, que, com aquest, acaben en una creu, símbol de que tot s'ha acabat; deixant el benestar i la immortalitat per a les coses divines, ja que està vist i provat, que les penes i desenganys, es reparteixen amb més o menys equitat entre la mísera humanitat.

Sí; una de les penes que més greument han ferit la meua ànima, ha sigut la mort del ver amic Garrell; la desaparició per a sempre de l'home a qui havíem portat fidel i ver afecte.

Se'l mereixia. Sa vivesa d'esperit, son cor de noi, per no dir d'àngel (en Lluís Cutxet l'hauria qualificat d'*albat gran*), sa honradesa immaculada, son amor i entusiasme per a tota cosa bella i gran, sa conversació, sempre a tò, sense estridències ni pedanteries, ni pretensions de cap mena, i altres nobles condicions que no és cas d'esmentar, el feien estimar de propis i estranys. Tothom gaudia, al costat seu, i no cansava jamai sa agradable i il·lustrada companyia.

Aimant de nostra bella Cerdanya, on venia tots els estius a restaurar en el possible, sa delicada salut, tothom el volia; se'l disputaven els amics i coneguts, i era un verdader plaer el comptar amb ell en excursions, festes, aplecs i reunions de qualsevulla mena.

Quantes voltes m'havia acompanyat pels poblets, valls i muntanyes; jo, per a compir amb mon deure professional, ell, cercant afanyós per tot arreu la bellesa, la grandiositat, les meravelles naturals, que tant abunden en aqueixa incomparable Cerdanya!

Que'n toren d'agradables les visites que tot sovint ens feia, o en la Redacció, o a nostres llars, donant-nos consells, recitant-nos qualche treball literari, o obrint les aixetes de sa taba inacabable!

Coneixia, en Garrell, tots els reconcs i reconets de nostra comarca. Amb nosaltres, havia corregut la part espanyola com la francesa; no ignorava els llocs i coses notables que mereixien la pena d'ésser visitades; no li mancava més que una cosa: que se'l nomenés fill predilecte i adoptiu d'aqueix reconc del Pirineu; encara que, per a nosaltres, ja ho era des del jorn que sos peus trepitjaren terra cerdana.

Rebi, doncs, l'ànima immortal del malaguanyat Esteve Garrell, aquest insignificant record; però això sí, eixit del fons de nostre cor, com a prova de que ni podem ni devem oblidar a l'home humil,

il·lustrat, honrat i treballador; és a dir, al qui encarnava totes les virtuts catalanes: de laboriositat, cultura i progrés; enemic de la mentida i de la xerrameca, avui tant posada en ús, i que per cert tant rebaixa la dignitat humana.

Preguem, doncs, per en Garrell i Escorsell; demanem a Déu que conservi la llevor, perquè no s'acabin mai els homes que, a son pas per la vida, honren a la Pàtria, a la família i a ells mateixos, i en morir deixen llarga estela, que no s'esborra ni s'esborrarà mai més.

Tot això desitja «El Pirineu» i en son nom,

EL FERRER DE NYER

Puigcerdà, 18 d'agost de 1922.

Els darrers temps d'En Garrell

DE molts aspectes s'haurà dissertat del malaguanyat escriptor granollerí, puix que ses activitats, sos talents i ses obres sobrerament ho justifiquen; més, de sa inquietosa i cruel avant-mort ningú en dirà res. És un bell aspecte, el d'aquesta postrera hora de sa existència. És bell i sobre tot fidel, puix que si en les tendres edats de l'infantesa, tot és sentiment instintiu, manifestat en gestes, en crits, en esplais de çò que el cor i l'esperit reb pel mitjà dels sentits que li trameten totes les més variades impresions del món etern; l'edat madura, l'avant-sala de la mort, és caracteritzada per la mateixa força instintiva, emperò manifestada en sentit inversament contrari. És l'esperit i el cor els que llencen llurs sentiments pregonos, valent-se dels sentits. Corrent de fóra a dintre, en la primera edat de la vida; llençament, corrent de dintre al món exterior, en la decrepitud fisiològica de la existència humana.

I en la vellesa d'en Garrell s'hi notava clara, diàfana, aquesta llei fisiològica. Bell mig de sa existència de sofriments físics que no obstant ésser forts, no tenien comparança possible amb sos intensos sofriments morals, s'hi reflectia en sa conversa, amena i suggestiva, tota la gamma de ses vastes idealitats. I un jorn evocava ses fogositats polítiques, parlant i descrivint amb els més mínims detalls, tots els episodis de les guerres carlines i les seves repercussions en la nostra vida local; altre jorn, s'extasiava íntimament recontant sa vida de jove inexpert, desgranant les gestes històriques de totes les societats locals de caràcter recreatiu, i molt sovint, historiant la vida i fetes de tots els personatges granollerins que, junt amb ell, havien viscut la segona meitat del passat segle, s'apareixia la seva vida com reclusa a aquelles, per ell, felices èpoques d'activitat i intensa emoció, i exclamava convençut a sos inter-

locutors, aital com si realment es trobés bell mig de l'epíssodi: «Sembla que sigui avui!»

Altres voltes s'extasiava en la enumeració de les seves bones amistats amb molts dels personatges qui figuraren i sobressortiren en el món de les lletres i la política, i allavors recontava joiós els seus èxits literaris. Sa faç, en aquests moments, s'ungia d'un pur misticisme, boi recordant ses innombrables poesies, unes publicades, altres restades en el misteriós sagrari dels seus amors, que ho eren la família, la política i la literatura; i en aquestes estones que la seva malaltia crònica li donava lleure, l'Avi Garrell s'entregava per complet a ses elucubracions, repassant tota sa pròpia història, no solament pel plaer de recordar-la i així fer-se l'il·lusió de que el temps no s'havia escorregut, sinò que, alhora, per a exercir una mena d'apostolat prop de tothom que l'enrodava.

Així, recordo nombrosíssimes escenes, que entre cop i cop de tós, el bon vellet revivia, bell mig de l'eterna sombra que l'espantall d'una propera mort li robava la tranquil·litat. Més, amb tot i la constant preocupació que li trasbalsava l'esperit, un aspecte de la seva rellevant personalitat, ressaltava damunt tot: la passió per tot el de casa, son intens granollerisme. Ell no podia viure trasplantat, i si les forces li mancaven per a donar-se una volta fins al Congost,—passió suprema—arribava fins a la plaça de Santa Anna; o al jardí del Casino; o fins a can Sínia; o, per fi, traspasant el dintell del portal i seure en l'acera del carrer d'en Clavé, carrer de casa seva i per ell batejat.

I quan les forces li mancaven, encara des del mirador del seu reduït menjador, obria ses laxes parpelles vers el portal i s'extasiava pregonament i completament abstret de tot çò que'l voltava, per a donar potser la darrera llambregada.

Al llit, ert i abrusat d'un verdader torbellí de pensaments i dolces recordances, feia dos dies que hi era i amb veu entelada encara exclamava:

—«Fa dos dies que no he vist el carrer!»

No l'havia deixat mai de veure, i li semblava una eternitat!

ALFRED CANAL

Un migdia —ja fa anys— el primer magistrat de Granollers, era a càn Garrell demanant-li perdó; agenollat, plorant, invocant la sort dels seus fills...

I En Garrell, rodejat de tots els seus, de fills; aclaparat per les penúries; havia de socórrer a aquell infeliç, que s'havia mig desmaiàt.

La ratafia, o l'aiguanaf, el què fos. En Garrell l'havia hagut de ter anar a comprar... a fiar!

Aquell vellet...

A la memòria d'En Esteve Garrell

AQUELL vellet, s'ha mort; s'en és partit vers el sojorn del misteri aquella figureta d'ivori, damunt de la qual s'esclaria la carícia del temps; aquella testa de neu, de miratge esblai-mat i serè...

Jo'l pressento, llavors, en temps de sa juvenesa, redressant-se, entusiasta, defensan- t l'ideal per a ennoblir sa terra; enco- ratjant als inactius en un lletarg de pro- saïsme; suplicant el grà de sorra o la guspira de bona voluntat per a enraigar la tasca; afrontant als hipòcrites; prego- nant les facècies dels mals administrants; desemascarant al lladre; encegant al traïdor amb la claretat d'una noblesa al comble... I, naturalment, per tot això, havent d'acotar-se sots el flagell de les més cruents injustícies ..

Vora d'ell, una mainada creixia, a l'empar de son treball; amb gotes de suor, amb pluja de vida, sostingué sos plançons i els emmenà a la glòria d'ésser homes...

Presat de l'hàbitut, esclau de sa volun- tat, fa ben poc que jo el vegí, a aquell vellet de cera, com un espectre, defen- sant-se del vent i de la pluja, afanyós de treballar...

Treballador, honrat, virtuós... polític; entusiasta, vallesà de tot cor, granollerí d'ànima...; això diuen d'ell, i tot és cert. Però ha mort casi ignorat. Hi ha quel- com millor que el temps esclarirà. Son ànima amb ell no se n'és partida, romàn entre nosaltres, per virtut de sa bondat. Llegiu... llegiu les estances d'amor i de volença que ens ha deixat per testa- ment... Tot ell allí s'ens dona, per a en- dolcir nostres hores! Tant sols s'ha reser- vat demanar un roser de tot l'any al peu de sa tomba!...

Aquell vellet, s'és mort! Del chor po- pular un setial resta en vaga.

Quí s'hi assegurarà?...

FRANSS OPALIINÆ

En un certàmen, s'oferia un premi en metàl·lic. Una quantitat respectable .. En Garrell, afanyós, va escriure quartel·les i més quartel·les. Unicament ell hi optava a aquell premi. I li fou negat. Li foren ne- gades aquelles pessetes, que les esperava a- fanyosament, i que les necessitava... En canvi, van donar-li un accèssit: un diploma molt bonic...

En altre concurs, a un mateix tema va obtenir-ne dos de premis. A l'hora de la festa, després d'haver cridat el seu nom, d'altre plec en sortí un retall de cartolina, i ell, en mig de la sorpresa de tothom, es presentà com a posseïdor del tross com- plementari.

En Garrell sabia fer la pau.

L'ESTEVE GARRELL quan tenia 14 anys
i el seu pare

En resposta a una lletra

EM demaneu en la vostra lletra unes quartel·les per a palesar la meritíssima acció política i literària que portà a terme, en el curs de la seva vida, aquest home exemplar, mirall de virtut i laboriositat.

Jo veia en ell la figura del patriarca humil i assenyat dominant severament per la seva bonesa i rectitut d'esperit. Parlant d'ell, no sabia pas combinar pa- ragrafs cafits d'elegància, ni estudiades gloses de condol. Amb la trista nova m'he sentit punyit d'una dolor tant hu- mana, que no trobo paraules per a ex- pressar el meu sentiment. Granollers ha perdut una figura representativa. En Es- teve Garrell encarnava el sentir del po- ble, del poble sà, que viu en la puresa del treball i de la família; que no esmer- ça les hores breus del lleure en distrac- cions malsanes, sinó que les aprofita per a remuntar-se saviament a un pla supe- rior, assolint la riquesa intel·lectual que el feu fort davant dels poderosos, admirat dels humils i estimat d'uns i altres. Així era en Garrell, i per ço a l'hora trista en que ens ha deixat per a sempre, sentim el fred extremidor de l'isolament i els ulls s'ens humitegen de llàgrimes...

Però el seu esperit voleia encara entre nosaltres, dispers en els seus llibres, en els seus articles, embolcallat en un record imperible, etern!... En Garrell no ha pas- sat estèrilment per la vida, i per això no ha mort, que no pot morir qui deixa re- ra d'ell un reguer lluminós de fecun- dants idees.

ENRIC LLUELLES

Berga, 26 d'agost de 1922.

L'Avi Garrell

LESTEVE Garrell és mort! Tots els qui vegérem la llum per primera volta en aquesta ciutat, li devem quelcom d'aliment espiritual, d'aquest aliment que ens dona forces i ens enco- ratja per a viure en un món visionari, d'idealitat, on hom gosa i viu feliç.

Li dèiem l'Avi; i, la veritat, ho era. Era el nostre; el de tots els granollerins. Ell i en Denis Puig, eren els qui ens po- saven en contacte amb el món intel·lec- tual de fóra casa; parlar amb ells, era parlar amb literats, músics, pintors i ho- mes de ciències. Aquel·les vespres, passats voltant al senyor Puig, que feliços que érem! Quan pujavem aquella escaleta, ens figuravem pujar les grades d'un tem- ple.

Mort en Puig, ens quedava l'Avi Gar- rrell, el nostre Avi; perquè l'home que dona una conferència fent història, com la que donà ell a La Alhambra, es pot dir qu'era l'avi de tot un poble.

Jo, com a fill de Granollers, puc dir que des d'aquella conferència me väreig mirar a l'avi Garrell d'altra manera que abans; me va semblar que ho era de debò el meu avi i que hi tenia un deute que, de tard o de lluny li tenia de pagar. Podeu tenir la seguretat que en un altre poble, on hi hagués més iniciativa, aque- lla conferència, que més tard va anar en un programa de festa major, hauria sigut impresa i donada com a primer premi als nois que van a estudi.

Ha mort l'Avi! L'Avi poeta. L'Avi i el cantor de la seva vila: de Granollers. Tots els qui sentim quelcom d'afició als lli- bres; tots els qui, després del treball ma- nual que ens dona l'obtenció del nostre pa de cada dia, gosem cultivant nostre esperit, havem quedat orfes.

Ja no veurem més aquell home baixet, carregat d'anys, d'ulls vius i mà tremo- losa, que quan parlava entre nosaltres, es tornava jove com si fos del nostre temps. La mort ens l'ha pres.

Servem la seva memòria!

CUCH

Granollers, 9-VIII-22.

Era l'any 901 Una vaga, anava a de- generar en cruent tragèdia. El poble era a la Plaça, irat, menaçador. La força era previnguda. El xoc, havia devingut inevi- table... I la visió de la tragèdia immi- nent, oprimia els cors. Una ordre solament podia evitar-la. I en Garrell, malalt, fe- brós, deixà el llit, i aconseguí, ell, l'ordre anhelada. Els carrers de Granollers no es tacarien de sang, ni les flames de l'incendi destruïrien una deu de riqueses per a la Vila...

Gent malvada; homes encecats, l'arri- baren a maltractar a En Garrell, que a- genollat al carrer, aturà uns minuts l'ava- lanxa humana, quan justament anava al sacrifici estèril, puix que acabava d'obtenir sa satisfacció a les seves demandes...

En la mort d'un granollerí

Honorem sa memòria!

L'ESTEVE Garrell, i també el malaguanyat senyor Espí, ambdós contribuïren, en certa època, al desenrotllament de diferents rames de la cultura a la nostra ciutat.

Es innegable que el segon formà cervells i educà a una legió d'homes, quins fruits han donat a Granollers honra i profit.

Més, el primer, o sia En Garrell, encara que no dedicat a l'ensenyança, la seva obra resultà molt profitosa pel bé dels granollerins i de la comarca vallesana.

No és nostre intent aquí analitzar-la ni fer llista detallada, remarcant les diferents especialitats literàries en les quals En Garrell esmerçà sa intel·ligència; no més direm que el seu fort era la poesia i que, com a poeta, cantà el Vallès, aquesta hermosa contrada, de la qual n'era fervorós aimant i admirador. El Vallès tingué en ell un cronista i un poeta, i Granollers, un home i un bon fill, quin carinyo i abnegació vers la vila nadiua foren estímuls per a més de quatre que, seguint ses petjades, l'han honorada i enlaidida.

L'aspecte polític cal una major predicció per nostra part; puix en aquest punt En Garrell representà a Granollers un element valios d'esquerra lliberal, per quines idees lluità sempre, militant en les hosts republicanes des de la seva joventut fins a les postrimeries de la seva existència.

En «El Congost», periòdic que publicà durant vint anys, hi defensà, ans que tot, les seves dèries republicanes; i mai a Granollers ha sigut tant potent un partit d'extrema esquerra, com quan l'Esteve Garrell comptava amb la seva potencialitat intel·lectual i física.

Tots quants hem treballat en nom d'un ideal en bé de Granollers, la vila dels nostres amors, aquest tròs de terror pel qual els bons fills bateguen d'entusiasme, esmerçant-hi el fruit de la seva intel·ligència els uns, l'aportament de les seves activitats els altres i la decidida cooperació i l'ajuda els més; sempre, i en tot lloc hi havem trobat a l'Esteve Garrell, decidit i encoratjador, disposat al sacrifici i a tot quant feia necessària la seva valiosa intervenció.

Fou un pare amantíssim i un treballador infadigable. Si tots els ciutadans donessin a la seva pàtria l'exemple d'una vida com la d'en Garrell, el mateix en son aspecte intel·lectual, familiar i polític, els pobles caminarien vers encontrades d'abnegació i enlairament que allunyarien el perill de que les passions humanes enterbolissin a voltes intel·ligències dignes de prestar millors serveis a la Societat.

Els qui de debò i des de sempre ens

honravem amb l'amistat íntima d'aquest bon patrici; els qui en els afers polítics tinguérem la sort d'anar sempre del seu braç, no podrem oblidar-lo mai i creiem que no haurem d'esforçar-nos perquè en tot moment se li tingui el record que es mereix per les amargures, penalitats i sacrificis oferts generosament per en Garrell per al bé dels seus conciutadans.

La ciutat de Granollers, tota, sense distinció de cap mena; els uns, per respecte a l'home honradíssim, digne i conseqüent, i altres pel mateix, i per deures d'amistat, regoneixement i adhesió, així ho faràn.

No en tenim el més petit dubte.

FRANCISCO TORRAS

El Mestre

EL dia 7 del passat agost, ens fou arrebatat del món dels vius el malaguanyat patrici, bon granollerí i model de ciutadans, l'Esteve Garrell i Escorsell.

Conegut per l'Avi Garrell, tots quants el tractàrem pronunciàvem aquesta frase, *l'Avi Garrell*, amb barreja de respecte i d'admiració.

Els qui com nosaltres, l'hem tractat en els últims anys de sa existència, hem reconegut, apart una cultura i talent no vulgar, totes aquelles condicions que adornen als ciutadans dels pobles, i que fan exclamar, quan hom bé hi pensa: *Aquest és un home*.

Desconexedors d'aquells temps en que fou lluitador polític, no sols en nostra ciutat, si que també als pobles del districte i a la capital, deixarem per a altres que parlin d'en Garrell polític, del ciutadà de Granollers que, afrontant totes les conseqüències i derivacions possibles, digué a tots «qui eren i com obraven».

Des de l'any 13 (època des de la qual el coneixíem) el trobem quasi únicament dedicat a la literatura, escrivint les seves obres, que en diverses ocasions han sigut representades en nostres teatres.

Més, el què per a nosaltres té verdadera importància de l'obra tota que l'Avi Garrell realitzà a la seva vila nadiua, és el treball de Mestre que en mantes ocasions li vegérem portar a cap, d'una manera quieta i reposada, i, per tant, més digna de tot elogi. A l'hora del sol, els diumenges, abans de dinar; en la taula del cafè, molts dies quan el bullici ja era fòra; tot passejant per les aceres de la carretera; a l'escenari de L'Alhambra conferenciant dessorre la història de Granollers; a la vora del brasero o bé a la porta de sa impremta, arraulit—més que assentat—en una cadira, l'hem vist parlant de teatre o de literatura, de política general o bé de petiteses o malifetes de la política vilatana. L'hem vist conversar a tothora amb molts joves que avui el troben en falta, i més li trobaràn encara; els quals, desitjosos de saber quelcom de

tot allò que els turmentava l'esperit, acudien al senyor Garrell, com també l'anomenaven, perquè amb sa veu càlida i vibrant, pròpia de tot aquell que presa en l'expressió del pensament tota la intensitat d'un esperit que viu i pensa noblement. I un dia, hi vàiem els aficionats al teatre, en aquestes tertúlies de l'Avi Garrell, i un altre dia hi trobàvem els qui desitjaven saber de la generació política de Granollers, en aquells temps de alçaments i revoltes; així com altres vegades girava la conversació sobre d'art i artistes.

En Garrell, semblant als filòsofs de l'antiga Grècia, explicava al carrer i a la plaça, a l'andén de l'estació i sota l'ombra dels arbres del passeig, tot allò que ell sabia, sense cap pretensió, bo i posant en les seves converses tota l'ànima d'un home que visqué i morí pensant en millorar la seva vila, a la qual consagrà tots els seus amors.

I escoltant les converses de l'Avi Garrell, ens hi trobàvem un dia amb en Cuch i en Gratacós; amb en Capella i en Vivet; amb l'Amadeu Barbany i en Sarroca...

Per aquesta raó, nosaltres avui, en dir qualques paraules en recordança del qui ens deixà, l'anomenem «El Mestre», no d'ensenyament d'infants, sinó d'ensenyament d'homes. No, mestre de lletres, sinó mestre de civisme; educador dels ciutadans.

PERE VEGUÉ

En Garrell practicava la teoria de que l'home fa el què ell vol.

Demés de pujar tretze fills, i educar-los i instruir-los, li vagà d'intervenir en la constitució i desenrotllament del Casino i de La Unió Lliberal; fou l'ànima de moltes tomboles i festes de caritat, treballant a les nits, com si fos un jove desvaga; jugà a reunions i contra-reunions; conspirà; predicà la bona nova de la Llibertat i de la Democràcia per tots els pobles del Vallès, en totes les eleccions i totes les campanyes de propaganda; seguí la meitat d'Espanya amb els chors d'en Clavé, improvisant poesies i escrivint cròniques en els diaris; viatjà per l'estranger; feu de pelegrí a tots els aplecs, de badoc a totes les fires i de sarauista honorari als envelats de totes les festes majors d'aquesta contrada; feu d'envelador, guarnint molts cops les sales de nostres societats; havia representat comèdies amb còmics i amb aficionats; n'havia escrites i havia escrit milers i milers de quartel·les, amb poesies, treballs literaris, articles de lluitador, de cronista...

A setanta anys, ell no retirava a sa casa, que abans no veiés que ja el contrabaix havia plegat.

I a setanta dos, assetjat per la mort, escrivia versos en el jardí del seu Casino i acabava un drama en tres actes...

Les valors locals

SENTO l'enyor d'aquells temps d'infant, perquè la color de les coses era, per a mí, sempre una meravella. Tot era nou de trinca.

Hi havia unes acàcies verdes, a la carretera, més verdes que ara són. I florien «manetes de pastor».

Hi havia un sol, a l'estiu, un sol d'or vell que daurava les cornises cap al tard i encenia els vidres de les torratges, talment reflectors, que ens descobrien a la riera fent campana d'estudi.

També el cel era més blau quan jo era petit. Tenia un blau cobalt, que ja no he vist mai més.

...I la xacolata ens duia, amb el verinar, uns cromos de la guerra de Cuba: «La trocha de Mariel.» «La muerte de Santocildes»...

Doncs, bé; en aquell temps, sota la verdor de les acàcies del Cafè Nou, jo recordo que, cada nit, uns homes parlaven alt, fent arribar a les meves orelles minces, els noms que jo llegia en els cromos de la xacolata. Comentaven la guerra.

I recordaré sempre, que un vespre, vaig restar corprès en sentir una veu clara i covençuda que parlava distinta. Era el senyor Garrell.

Aquell dia vaig saber que hi havia a la vila un Esteve Garrell. I aquell mateix dia vaig pensar que el senyor Garrell devia saber més coses que la majoria dels demés, perquè el tò de les seves paraules era ferm i perquè la seva peroració sonava als meus oïds amb més seguretat que la paraula dels altres.

Potser fou també aquell dia quan vaig apendre que la vida era una cosa tèrbola i discutible i—dient-ho amb la mateixa innocència que vaig pensar-ho aleshores—que el món no era tant bonic com imaginava hom i que, en realitat, existien males passions i torts i greuges. Perquè l'Esteve Garrell vibrava en aquella tribuna pública del cafè, com un apòstol de la revolució, i eren les seves paraules bronzidores, com a invectiva que eren, d'un patriota que pressentia la horrible desfeta.

Com si la vegés encara l'acera del Cafè Nou on se produïen a diari les exaltades discussions. Hi havia, entre altres, el noi Iglesias que no perdia, però, ni un moment el seu optimisme congènit; hi havia en Pep Bellavista, que il·lustrava la conversa de figures pintoresques i de

Mentre en Garrell fou regidor de l'Ajuntament de Granollers, a la seva impressa es varen fer impresos per valor de vuit pessetes.

Això, poc ho sabien els passatgers que a setanta anys el veien a l'estació venent diaris!

L'ESTEVE GARRELL quan tenia 25 anys

fulminacions còmiques; hi havia en Llorreda, que manejava una certa ironia molt vallesana, i molts altres, també amics, el nom dels quals, en aquest instant no m'acut a la memòria.

Però, per sobre de totes les veus, com una corneta clara que llençava dicteris, la veu persistent i enèrgica de l'Esteve Garrell.

Els primers inicis de que al món hi havia una cultura, els rebí, a Granollers, per la presència d'uns homes que podia comptar amb els dits.

Sabia d'un Esteve Margarit, artista de cor, febrós i exaltat per les coses de l'art plàstic...

Sabia d'un senyor Puig, perquè un dia em contà unes maravoloses històries del cel, a on ell sempre aguaitava...

Sabia d'un senyor Espí, perquè ell fou el qui per primera vegada em parlà unes paraules cabalístiques, aclarant-me-les: *¡Binomio de Newton!*..

Sabia d'un Vidal i Jumbert, franciscà,

Tretze fills; tretze didatges, n'hi ha per a aclaparar a un pare.

En Garrell, no; que somreia, a l'arribada de cada nou plansó amb un pa sota l'aixel·la, i seguia fent versos, i seguia barallant-se amb la seva ombra, per tal de fer triomfar els ideals de justícia que l'abusaven.

I era en dies de penúries i d'engúnies, que llençava a fàstics de casa seva a un mal amic, emissari dels qui, avesats a vendre's, es creien poder-lo temptar amb el brill de l'or, perquè en nom dels seus propis ideals aixequés bandera, en unes eleccions, per a així dividir als qui eren al liats del seu partit.

hermètic, que es colgava entre les branques vives i mortes de les llengües de l'humanitat...

Sabia d'un Novellas, contramestre o majordom, que escrivia drames sota un quinqué de petroli, allà dalt, a la carretera...

Sabia ja, aleshores, l'intel·ligència clara i la gran lògica d'un jovenet que ara es diu Josep Coma. Gran ciutadà...

Sabia també un Jaume Maspons incorporat al moviment intel·lectual de la ciutat.

Havia sentit a parlar de les aficions artístiques dels senyors Mora, Bigas, Uyà; les inquietuts d'un Vilaburgès; el talent musical d'un senyor Manel Glandell...

Coneixia amb prou feines l'estre poètic d'en Ferràn Canellas, després gran amic meu. Pobre amic!...

M'havia interessat la figura simpàtica d'en Garrell, cridant-me fortament l'atenció la seva tossuderia política i la valentia i precisió dels conceptes que emetia ben en públic, sia al cafè, sia al periòdic «El Congost».

Aleshores, Granollers era una vila humil.

I de tota aquesta gent, què en queda, ara que Granollers és una ciutat?

Veieu-la, la ciutat nostra!

Els supervivents d'aquest estol de vilatans cultes — perdó si m'he oblidat d'algú! — queden per força confosos entre la massa indistinta de ciutadans.

No creieu que aleshores Granollers era més ciutat que ara?

Jo conec tota la joventut intel·ligent que ara pugna per a arribar a ésser culta i distingida. Però les valors positives de la nostra cultura local, van estingint-se i encara no han sorgit de la petita «guerrilla» de lluitadors, les valors noves.

Amb l'Esteve Garrell ha mort un home de gran emoció estètica; un poeta senzill, però sentidíssim; un escriptor de fibra, i encara, per sobre de tot, un amantíssim fill de Granollers.

Sempre que pugui a Granollers, des d'ara, sentiré la seva absència, com he sentit la dels demés cultíssims ciutadans que han anat morint.

Quina pena més fonda, aquestes morts, pels qui estimem tant les coses de l'esperit!

Apa, companys granollerins, lluitadors de l'intel·ligència, afanyem-nos, que gairebé, al davant, ja no hi queden homes!

MANUEL FONTDEVILA

En Garrell, molt jovenet, és cridat a càl jutge. I, en firmar, posa el seu nom així: «Esteve Garrell». Aquell senyor s'indigna, se subleva; se sent ferit en el seu «amor patrio»...

I, en Garrell es limita a dir que ell no falsifica firmes i que aquella és la seva.

El molí cremat

(Poesia premiada en el Certàmen del Casino de Granollers, l'any 1896)

A En Tomàs Balvey

Prop, molt prop de Granollers
hi ha un molí vell de farina,
i aprop seu altre de sal
que des la Vila s'oviren,
quan no embolcalla el terror
boira baixa, freda, humida,
sinó quan el mes de maig
enfloca la rogalia
amb sos esplets verds, gemats,
i sa olorosa florida.

Són la nota de la vall
les dos indústries veïnes
per les raons que han tingut
des de fa molts i molts dies;
quals sospites, els veïns
saber de cert jurarien,
si no els hi fes tanta por
l'intervení amb la Justícia.

El moliner del primer,
brau, forçut i ple de vida,
fa cara de llamps i trons
i moltes nits va a la Vila,
com han notat tafaners
de les masies veïnes.
Li diuen roig de mal pèl,
perquè aquest color domina
en les cerdes de son cap,
en ses barbes com berdices
que's sol afeità algun cop
que ha anat a cobrar farina.

L'altre, no té moliner;
que s'aclucà ja fa dies.
Per cert, que amb la seva mort
hi bastragué la Justícia,
sens poder aclarir res;
de sa curta malaltia,
apesar de que tothom
senyalava al del delicta.
Mena el trànsit del molí
la molinera aixerida,
benvolguda de tothom
perquè és molt caritativa;
i l'ajuda en son comés
una filla molt bonica,
festejada pel jovent
de l'entorn i de la vila.

Fa alguns anys, que la quietat
ha retornat l'alegria
a eixa plana, que el Congost
embolcalla i fertilitza;
i quan petoneja el sol,
als esplets, donant-los vida,
és un panorama bell
eixa hermosa rogalia,
que té per capsal Montseny;
Tagamanent, que s'esquitlla;
Sant Bartomeu i Parpés
fent-li honrosa companyia;
i Montcada i Sant Llorenç
que fan de guaites de vista.

El moliner, és molt ric:
diu que'ls guanya amb la farina;
però amb tot i els seus diners,
ja és ullat de la Justícia.
No té amics, ni té parents,
ni ja res del món estima
només que les unces d'or
que tapen les moles xiques.
Viu tot sol, com un isart;
son servei ho és sols de dies,
enquibint-se per la nit
a l'entorn, i dins la Vila;
i diuen que és de molt lluny
ses estranyes fesomies;

d'ell en fugen els del vol,
com les rates, de metzines.
Sols se n'hi queda un d'esquerp
que amb ell fan bona paria;
quan aquell s'ha d'allunyar,
ell és qui el molí vigila.

L'ESTEVE GARRELL quan tenia 45 anys

De Pàtria, per ell no n'hi ha,
que és sa pàtria sa avarícia;
ni creu en Déu ni en els Sants;
i amor, diu que és bruixeria;
més, fa temps que no sap com,
ni el perquè tot sol s'esplica,
que'l fassin tornar mig boig
les gràcies de la pubilla
del ditxós molí de sal,
(que ell amb tot son cor odia)
i que el tenen neguitós
ja fa una pila de dies
sens deixar-li aclucà els ulls,
i que fins despert somnia.

Quan en rialler mes de maig
nous esplets han tret florida,
una tarda el moliner
va a l'encontre a la pubilla,
i li diu tot son neguit:
que l'atrau i que l'encisa;
que la vol fer sa muller;
que serà molt i molt rica;
i que no li dongui un no,
perquè així, la mataria.
La pubilla, ni respòn,
i fuig, tota esfereïda
a contà a sa mare el cas,
que la deixa amb ànsia viva,
tament, del roig de mal pèl,
qualsevulga traïdoria.

Passà un jorn i un altre jorn
el molí vell, fent farina;
i arreconant més diners
el moliner, amb cobdícia;
més, per això, sens deixar
les visites a la Vila,
i les de lluny, que a l'entorn
ningú, bé del cert, sabia.

Passà un mes i un altre mes,
i el moliner es fonia
com candela cap per vall,
més roig que mai i amb més ira,
maleïnt les unces d'or
que, neguitós, reunia,
perquè no li daven goig
i augmentaven sa desditxa.
Concirós i febrosec,
amb ràbia sempre molia;
i amb els anants i vinents
mal parlat, sempre renyia.
Sols tenia un pensament
que el lligava nit i dia;
tant sols era'l seu afany
el posseir la pubilla;
i en el molí de la sal,
les dònes restaven tristes,
en esmentar, d'aquell jorn,
la menaça maleïda.

Ja l'hivern, amb sa fredor,
feia tristes les masies,
i emmantellava, sovint,
amb sa blancúria puríssima,
tots els guaites, que a la vall
vetllen de nits i de dies;
més, el foc del moliner
en lloc d'apagar's, s'aviva,
puix de prop, ni de lluny veu
el rostre de la pubilla,
que sa mare està guardant
com joia de gran estima.
I passà, tantost, l'hivern;
i retornà la florida;
i altre cop el sol cremà,
bo i rossejant les espigues,
fent reviure al moliner
tot l'esplet de sa lascívia,
que no's dava mai repòs
fent mil plans, furgant intrigues
per a furtà el ric tresor
que era tota sa cobdícia.

Un cap-vespre, l'home roig
va sobtar a la pubilla
sota del canyer mateix
que al peu del molí hi havia,
quan de forta tempestat
ja molt prop els trons s'oïen;
i, resolt a fer-ho tot
si es negava, decidida,
a complaure son desig,
luxuriós, brollant lascívia,
ja la empresona amb sa por,
amb sos ulls l'ha esfereïda,
i baix, molt baix l'hi ha dit,
amb mots espumejants d'ira:
— Oh, pubilla, per pietat!
Tú sols me pots dar la vida!
Mira com m'estic morint
si tú no'm dius que m'estimes!
— Ah, fugiu el moliner
que m'ofèn la vostra vista!
Vós sou vingut de l'infern!
Oh, sí: d'allà vos envien!
puix la vostra cara ho diu,
i vostre amor, és metzines!
Jo no us puc donar el cor,
que l'he dat ja molts dies,
a qui, com vos, no'm fa por,
i ja és vida de ma vida. —
Sentir això el moliner,
i empresonant-la, boig d'ira,
com fera alada volà,
i en el seu molí l'endinza;
i barrant de cop i vol,
l'aigua etjega desseguida,
perquè apaguin tots els crits
els sorolls de fer farina.

— Ah, ja't tinc en mon poder!
diu, per tot brollant lascívia,
bo i mirant-se fit a fit
la desmaiada pubilla...
I els del molí de la sal
d'ací i d'allà tots corrien

la noia buscant, ardit,
que els falta des de migdia!

Quin vespre més plè d'horrors!
Ai, quina nit s'aparia!
El terratrèmol és gran;
el món, sembla que va a obrir-se!
L'espetec del pedregam
tot ho esmicola i ho trinxa;
l'aigua, caient a rierals,
que'l fort vent arremolina,
fa créixer la burinó;
els llamps, el quadro il·luminen;
i els trons, amb son urc paorós,
fan resà als de les masies.
Tota la vall se commou;
apar que'l trontoll la esvinsa!
I en tant que a dintre el molí,
fan les moles la farina,
i l'amo vol retornar
la desmaiada pubilla,
va sentint-se el trist resò,
com rugall d'una agonia,
al tocar a *cumani*
les campanes de la vila.

Al ser prop de mitja nit
ja torna en sí la pubilla;
i el moliner, luxuriós,
que's torna boig d'alegria,
com lleó, vol devorar
la presa que ha fet de dies
i que està saborejant
amb embrutida cobdícia.
— Pubilla, besa'm!

— Oh, no!
— Jo't vull posseir!

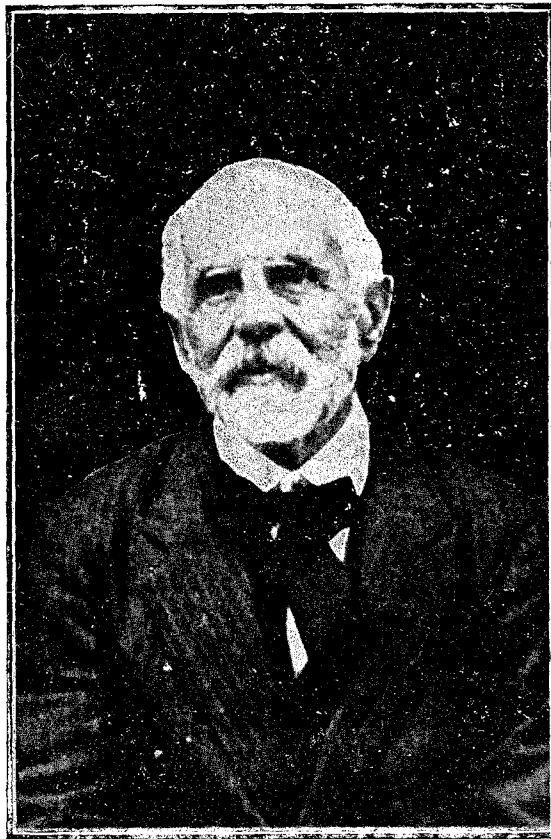
— La vida
m'arrencaria primer
que cedir a vostres ires!
— Mira, té; mira quant d'or,
tot, tot és per tú, prò estima'm!—
diu, mostrant-li el tresor ric
que tapen les moles xiques.
— I l'he guanyat, l'he robat!,
per amb ell fer nostra ditxa!
— Ah, moliner, per pietat!
que'm mateu la mare mia
i a mí, ail, també'm mateu
per el deshonor ferida! —

A fòra, el terrabastall
va creixent, furiós; i, amb ira,
una mare està trucant,
una mare, que agonitzal,
i que estemordit vailet
li fa flaca companyia,
tement del roig moliner
venjança, en passar pocs dies:
puix com el servei ha anat
a buscà auxili a la vila,
ara amb ell no pot tornar;
que la rierada, enrogida,
mostra el llamp, zigzaguejant,
amb sa frèstega celística...
I a dintre, que és un infern,
viril, lluita la pubilla,
no podent, el moliner
devorar la seva víctima...
Aquella mare, sentint
els planys de sa pobre filla,
amb crits de l'ànima, ardit,
al moliner maleïa!

Les dotze hores de la nit
s'ouen tocar a la Vila:
i en aquest terrible instant
que una mare allà es moria,
el moliner, luxuriós,
té empresonada la filla.
En anar-li a donà un bés,
un llamp les parets esvinsa;
i el trà, horrorós, ha espantat
al lleó, que brama d'ira.

Les parets, en envinsar's,
han deixat escapar vigues

i una ha fet al moliner
tremenda i mortal ferida,
deixant-lo estès, moribon,
allí, als peus de la pubilla!...
I el llamp, que en caure, amb son foc,
ha fet presa en la masia,
ara il·lumina amb sos flams
al butxí i sa feble víctima.

L'ESTEVE GARRELL quan tenia 70 anys

L'espetec que aquell trà ha fet,
ha deixat espaordida,
de la apedregada vall,
a la gent de les masies,
que, encuriós per la por,
han oït horrorós xiscle
d'aquella mare, infeliç,
que, lassa, queia ferida,
per el greu del deshonor
que ha sentit de la sua filla!
I, corrent tots al molí,
amb eines, per sí precisen,
alsapremant finestrals,
puix que els portals no cedien,
hi han entrat tots, desbarrant
aquelles portes macisses.

Quin quadro més horrorós
s'ha presentat a sa vista!
El moliner, mal ferit,
brollant sang de la ferida;
a son entorn, de genolls,
més aviat morta que viva,
la pubilleta, resant,
ni veu els socors que envien
des del Cel, a qui invocà
el plany d'una mare trista.
Les flames, que van creixent,
aquell trist quadro il·luminen;
veient-se, per l'esboranc,
que la tempesta ja mimva;
prò'l zig-zag del llamp, segueix;
al lluny, el trà encar rondina;
el Congost, de pal a pal,
aigua baixa, ja enrogida;
i els seus brauls, que fan por,
s'ouen bé des de la vila.

Ja'l molinè's deixondeix;
ja torna en sí la pubilla,
i a sa mare prest besant,

l'estreny amb folla alegria.
I poc veu que està morint:
que és molt fonda la ferida!

— Ah moliner, moliner!—
diu la mare, ja morint-se.

— Vós m'heu destroçat el cor;
vós m'haveu mort a la filla,
la filla dels meus amors
que'm consolava i guaria:
puix la deshonor, és la mort.
Maleït, maleït sies!...

— Ai, no, molinera, no;
que és pura la vostra filla! —
li contesta el moliner
en el plant de sa agonia.

— Pas l'he poguda gosar,
que, com llamp, de mí fugia,
invocant'a Jesu-Christ,
qui en eix instant l'ha guarida...
Ah! deixeu que's cremi tot;
jo en mig de les flames vives;
que'm pertoca això i molt més
per mes folles traïdories!
Maleïu-me sens pietat,
fins que s'hagi fet justícia,
que só un vil i un criminal!...
Maleïu-me! Maleïu-me!...

Jo só, qui la mort donà
al qui fou vostra alegria!
Ai, sí, molinera, sí:
per enveja maleïda!
I ara, en voler deshonorar
a vostra filla bonica,
que amb ses gràcies, m'ha donat
l'encís de ses bruïeries;
ara, us he mort a vós,
que, per cert, no ho mereixieu!...

Oh, acabeu-me de matar!
Feu-ho, que fareu justícia;
perquè a la Pàtria he venut
amb tota ma traïdoria;
he fet mofa de la Fè,
saquejant les sagristies;
i he cregut que era, l'Amor,
tant sols art de bruïeria!...
Foll, avar i luxuriós;
traïdó i renegat, de dies
treballava amb tot dalè;
de nit, robava a la Vila;
mos afanys, eren diners!
i els diners, poc fan la ditxa...
Trobareu les unces d'or
a sota les moles xiques;
feu-ne, amb elles, caritat,
an els pobres de la Vila;
que d'allà són casi tots
els diners que hi ha aquí dintre!
No vo'ls malgasteu fent bé,
perquè tampoc servirien;
puix que'l meu lloc és l'infern,
que ja oviro en ma agonia!—
I, sec, en terra glapint,
barbotejava, en morir-se.

En donar l'últim sospir
la pobra mare, ferida,
còm, amorosa, l'estreny,
en sos braços, la pubilla!

Entre tant, el foc, roent,
el molí va anà engolint-se,
i embolcallà al moliner
entre mig les flames vives,
bo i mostrant del brau Congost
l'aigua com de sang tenyida.
I allà, a l'Orient rialler,
deia, amb sa brillant celística,
l'aubada de rosa i d'or,
bo i plorant avergonyida,
que aquell jorn, era de dol
per tota la rodalia...

I al Cel duien sa oració
les campanes de la Vila.

ESTEVE GARRELL

Remembrances

A la bona memòria del meu primer company de lletres En Esteve Garrell (R. I. P.)

ERA quan mes primeres il·lusions literàries inundaven d'esperances i desitjos mon esperit...

Exilat a aqueixa xamosa vila (per a mí, no serà mai ciutat); empresonat en un departament de servei públic i enyorant una vida anterior de llibertat i d'estudi, esplaiava, als 16 anys, una melangia d'home de 40, remeiant-me amb l'aprenentatge de versaire per a donar sortida a un estol de sentiments que congestionaven mon cor.

I necessitava un altre que'm comprengués, que m'acompanyés en mon romiatge ideal; perquè'm trobava sol, no gosava a sortir de l'Estació (ma cel·la); tenia por de mí mateix, degut a l'absència d'estímul; em mancava qui m'alentés, que'm donés coratge per a donar-me a conèixer...

I vàreig decidir-me a enviar versos que no tenien res de poètic, a un setmanari de ciutat que m'acollí falaguerament, explotant ma prodigalitat fecunda...

Aleshores, el gran cor d'En Garrell em descobrí; perquè ell també cercava un company (encara que jo era molt més jove) que l'entengués, que pogués copsar ses aficions literàries de les que no'n feien cas els més savis de la vila; al contrari!...

I simpatitzàrem primer, intimàrem després, fins a l'extrem de que qualche producció, de nostra imaginació, que naixés a flor de *quartilla*, era sotsmesa recíprocament a mutual judici.

El jardí del desaparegut *Cafè de Càn Sala*, el del *Casino*, els pòrtics i l'*andén* de l'*Estació*, foren testimonis de nostres esplais literaris amb una compenetració d'idees, una similitud de sentiments poètics i una ingenuïtat que, a voltes, esdevenia infantil.

De plans i projectes d'obres si n'eixiren capdalment de nostres ambicions nobles!...

Perquè d'ingenu, de franc, d'obert de cor, En Garrell no'n podia pas esser més i a ell sí que podia referir-se amb plena certesa el vocable de que era «tot cor»: deia just el què sentia.

Aquella solidesa de caràcter, aquell avorriment que professà sempre a l'hipocresia; les seves conviccions arrelades en l'ànima; la enteresa en els embats de la vida pública, li crearen enemistats acèrrims que sols el miraven contra claror d'un vidre de conveniència òptica; el qual, tant com engrandia sa independència política, son republicanisme purità,

Facsimil del primer número del setmanari "El Congost", fundat per l'Esteve Garrell i sostingut per ell prop de vint anys

sa democràcia sencera, enxiquia ses valors extraordinàries de civisme i llurs mèrits de literat.

Ni les intrigues locals, ni les decepcions contínues, aconseguiren fer-lo claudicar mai. Sabeu perquè? Perquè tots els seus actes, la seva actuació entusiasta en la vida granollerina, era fonamentada en un amor idolàtric a la seva vila...

La literatura endolcia les amargors de les lluites polítiques que sostenia...

Anys després fundà *El Congost* dels seus amors i, naturalment!, volgué que ma jove col·laboració no hi manqués... I així siguié.

En ses columnes vàreig debutar-hi sèriament en crítiques literàries i revistes teatrals. Nomenat corresponal a Ciutat, estava orgullós d'esser-ne; perquè jo li tinc tant afecte a la capital vallesana, que en recordar que aquí vàreig nèixer a la vida literària, em considero *fill, intel·lectualment*, de la vila; siguié ma segona pàtria local i me'n vantava de viure-hi.

En Garrell em deia: —Si tú ets com si ho fossis de fill d'aquí!...

I ho hauria volgut; li hauria agradat, com a mí mateix. Perquè on s'han viscut els anys de la primera volada, és, a mon judici, on hom té més estimació.

Si la vila de Granollers (per a mí —no hi puc fer més— mai serà ciutat) establís una Galeria de sos fills il·lustres, l'Esteve Garrell deuria figurar-hi per dret propi, tant perquè honrà sempre en alt grau a sa població nadiua, com pel martirologi que sofrí en holocauste a l'amor entraanyabilíssim que per a ella sentia.

Dintre i fóra de l'Ajuntament, de paraula, per escrit, desafiant menaços i perills a dojo, lluità i lluità en defensa sempre, a sa manera, pel bon nom de Granollers, en mig dels enconaments polítics de campanar.

Per ço era com un representant de la vila a tot arreu.

Durant molts anys, parlar d'En Garrell era parlar de Granollers.

Honorem sa memòria!

JOSEP BARBANY (Pepet del Carril)

Barcelona, setembre de 1922.

Una lliçó d'en Garrell

RECORDO... que allà l'any 1912, en un piset de l'eixamplis barceloní, l'Esteve Garrell repassava els borradors que tenia fets, teixint la trama de l'obra «La Reina de la Festa». I acabats que tingué els actes, i fins en algunes escenes patètiques, m'els llegí. El què excità més la meua curiositat, en aquella lectura, que ara recordo com a viscuda, són les escenes de l'*Estevet*, en *Lluís* i la *Carmeta*, que motivaren una confessió entre nos.

«Ho veus?» —deia—, és com tu; un impressor que ve de ciutat, que escriu poesies i sap Gramàtica. Els que veniu de Barcelona —quan sou a Granollers— sou més despreocupats; el tracte amb tanta gent desconeguda ens fa perdre la por i parlem amb un aire aciençat.

Tens de treballar molt per a arribar a ésser quelcom; però ets jove i pots crear-te encara una personalitat. Tot depèn de que inverteixis el teu modo de viure: Primer, l'obligació; després, la diversió. Imposat la tasca d'estudiar una hora cada dia tant sols; fes-te el pensament que has de treballar deu hores en l'oc de nou, i veuràs que prompte en toques els beneficis...»

Així, poc més o menys, m'aconsellà l'avi Garrell, i després he trobat els seus consells en molts llibres de savis.

El dia que'm dedicà l'exemplar de la seva obra, ja impressa, vàreig tornar a reviure les escenes i els consells mentats. Ara, ja tenia una *Carmeta* que m'havia donat el sí (ja que en el teixit del drama no ho logrè), i de poesies no n'he fet d'altres que las expontànies de les relacions amoroses, que jamai he traspasat al paper, però he après un xic de Gramàtica i tracto de conquerir una personalitat.

D'aquest modo, l'essència del seu beneficiós consell viu en mí i presideix tots els meus actes.

MIQUEL GRIVÉ (Veru)

Un estol de lliberals de Granollers que es significaren, amb l'Esteve Garrell, en les lluites polítiques locals de mig segle passat

•••

ÉS clar que feia temps que no n'ignorava jo la història pública, per la qual sabia que era un model de conseqüència i activitat en el sosteniment i propagació dels ideals que havien mantingut encès en son esperit el foc sagrat durant tota la seva vida; és clar que tampoc no me n'era desconeguda la significança com a devot conreador de les lletres pàtries en aspectes diferents; però la seva revelació total i manifesta vaig rebre-la, directa i inesborrable, la nit en què un bon amic de tots dos va tenir el bon encert de presentar-nos. Fou en ocasió d'una festa major granollerina. No feia pas cinc minuts que enraonàvem i ja em semblava que ens coneixíem d'anys. Quan ens acomiadàrem fins l'endemà al matí, ja havíem esdevingut amics i ben amics.

I és que N'Esteve Garrell era d'aquells homes (tant escassos, per dissort!) en què l'expressió de la cara i sobre tot de l'esguard, l'ingenu i franc parlar, la noblesa de l'acolliment que us donen... en una paraula, tot allò que s'els veu per fóra... és el mateix que porten dins. La seva cordialitat establia, d'una manera inconscient, entre ell i el tot just presentat interlocutor, un impetuós corrent de simpatia que desseguida obria el pas a la franquesa i a la confiança, precursora de tota amistat veritable.

Cert que d'aleshores ensà no ens havíem tornat a veure; però ni ell havia oblidat aquella nit de festa major (en tinc proves inequívokes), ni a mí, des de aquell moment, se m'havia mai enfeblit el xardorós desig de tornar a estrènyer-li la mà.

La mort, sobirana nostra, no ho ha volgut! Vagi, almenys, aquest modest record meu a saludar-lo.

E. GUANYABENS

Barcelona, 19 agost de 1922.

En la mort del poeta En Esteve Garrell

En el fons de les tenebres,
o en el regne de la llum,
o afascat en un crepuscle
on potsè el dubte et consum,

reb el salut que t'envia
un poeta que ha sentit,
com tú, l'agre de la vida
i el desig de l'infinít.

Si t'és dat respondre, diga'm
si val la pena tornar
an aquesta vall de llàgrimes
que a tothom li dol deixar.

Més, sé prou el què em diries,
tú que ets poeta de cor:
«Val més que totes les coses
el silenci de la mort.

En allà on floreix la vida,
amplament, de l'esperit,
sobre un mar de llum immensa
o en el fons d'immensa nit.»

I és per això que vius ara,
tant amb goig com amb turment,
en els palaus dels poetes,
on tot és gran com el vent

Puix poeta has sigut sempre,
i amb la mort, més ho seràs;
l'hora ha arribat que els teus somnis
alçar-se enfront teu veuràs.

I del ventre del Silenci
el teu pensament, plasmat,
sorgirà fet vida i forma
pels camins de lo ignorat.

Perxò val més que eixa vida
el silenci de la Mort:
camp on florirà, triomfanta,
la poesia del teu cor!

ENRIC MARGARIT

De dreta a esquerra: Assentats: Josep Pibernat, Pere Llonch, Esteve Vilageliu, Tomàs Vendrell, Josep Cubells i Josep Clusella. Drets: Josep Alsina, Esteve Garrell, Antoni Vilaburgès, Martí Borrell, Joan Torras, Salvador Valls, Antò Vila, Bonaventura Vila-decans i Pere Danés.

In memoriam

CÒM recordar una sola frase de les moltes amb que l'avi Garrell valorava la seva conversa, sempre interessant i suggestiva?... Perquè jo, per a pendre part en aquest homenatge que avui tots li dediquem, voldria solament recordar alguna de les belles paraules que, sobre els temes més variats—des dels més profundes fins als més superficials— deixava caure en les nostres freqüents converses.

Recordo d'ell, amb respecte de deixeble, les seves disquisicions religioses, polítiques o literàries que alhora de la nostra formació espiritual ens eren tot un curs d'ensenyament, com recordo d'ell també, les seves narracions de joventuts passades que venien, en el moment culminant de sentir-nos homes, a fer-nos amable la vida, aquesta vida que ell estimava tant, per haver-la viscut tant intensament.

Ara que les trobem a faltar, comprenem clarament que les seves explicacions pesaven tant en nostre ànim, que eren elles les que verdaderament ens empenyien a traduir amb imatges tota la sentimentalitat que en el nostre cor tot just neixia.

L'avi Garrell ens empenyia sempre a treballar, recordant-nos les seves victòries literàries; l'avi Garrell ens parlava de la voluntat com a cosa indispensable per a fer-nos distingir un xic del remat humà; l'avi Garrell ens feia estimar la vila, parlant-nos de grandeses passades, i l'avi Garrell, quina mort tots plorem, ens esperonava, amb la seva voluntariosa col·laboració en els nostres primers «diaris».

Còm no recordar amb amor la mà que ens ha acompanyat en nostres primers passos?...

N'hi han tants a Granollers que, referint-se a en Garrell, podrien dir això mateix!...

Pel què respecte a nosaltres, sentim, en dir-ho, la satisfacció del qui paga un deute.

ESTEVE SARROCA

En memòria del meu pare

Me serà permès a mí,—que a tothora de la meua vida he gosat en voler ésser la imatge d'ell— dir la veneració, el respecte, la compenetració que he sentit sempre per al meu pare, i amb el meu pare, a quina memòria avui veus amigues rendeixen homenatge des d'aquestes planes de LA GRALLA?..

Si fem aquesta fulla periòdica amb un estol d'amics, la meua veu no s'ha d'oïr, justament avui, en el cor d'alabances al qui em donà la vida i la guià fins a cloure-li les parpelles?...

Per a catalanitzar la llar

(FRAGMENT)

EFFECTIVAMENT; seguint la vella dita popular, ben catalana, de que *en l'enfornar és quan els pans se fan geperuts*, els nostres pares varen procurar que, ja de petits, tots els germans tinguéssim el nom en català. Com el cap de casa, que només ha volgut tenir una firma, en la nostra família tots ens hem dit sempre un sol nom, i en català. A casa no hi ha cap *Papitu*. El qui es diu Joan o Dolors, se l'anomena per aquest mateix nom.

Amb aquest senzill antecedent, ja es comprendrà que el catalanisme a casa nostra ha sigut una realitat, no una ficció; són fets, no paraules. I els fets s'han anat encadenant, encadenant, fins a aconseguir que tots els germans —i som una colla— no sabem escriure en altra llengua que la nostra, quan per atzars de la vida som allunyats els uns dels altres.

Còm ens venen a la memòria tot sovint, en veure'ns avui rodejats dels nostres filllets, aquelles vesprades d'hivern de la nostra infantesa, que el nostre pare —home lluitador per temperament— aprofitava per a quedar-se a casa, al redós de la família!... Amb igual senzillesa que podria fer-hò l'home menys il·lustrat, ens anava preparant per al coneixement de coses que només apreníem d'ell i que eren ignorades de tots els demés noiets que venien a estudi amb nosaltres.

Les més populars rondalles i els contes més inverossímils, que escoltavem tots embabiecats, podia semblar que no havien de tenir altra eficàcia que la de fer volar la nostra ignocent fantasia; i, no obstant, més tard ens empenyien a procurar-nos els llibrets de *cuENTOS*, aquells primers llibrets de *cuENTOS* que llegirem escrits en català, que ens eren o ferts com un regal i que foren com les beceroles per al coneixement del nostre idioma. Els fets més remarcables de la història local, contats un dia i repetits un altre, ens ensenyaren a conèixer i estimar aquest troç de Catalunya que és la Vila, que és la nostra Vila.

Amb quin goig hem recordat sempre

les vetllades que al caliu de la família, ara del pare, ara de la mare —que també la nostra mare ha contribuït forsa a la formació del nostre esperit— oïem les narracions de festes, evocadores d'hores d'amor i d'alegria per ells viscudes. I que anaven fortament lligades amb aspectes ben interessants de la vida local!... I, còm poder oblidar les passejades que amb qualsevol excusa fèiem pels afòres de la Vila, durant les quals el nostre pare, comprenent que per a estimar les coses, cal primerament conèixer-les, anava dictant-nos, com una oració santa a la Pàtria, el seu amor a la Terra?...

La visió d'un castell en ruïnes, era el pretext que aprofitava per a donar-nos una idea dels temps llunyans de la reconquesta, o del feudalisme, al qual posaren sagnant epíleg les revoltes dels remenses, creant un nou estat social a la nostra terra...

Els restes d'una muralla o d'un baluart, li donaven motiu perquè ens contés ignorats episodis de les lluites que acabaren amb les llibertats de Catalunya; de la invasió dels exèrcits de la França de Napoleó; de les guerres incivils i dels esclats revolucionaris de mig segle passat...

En ésser davant d'una creu de terme, que la fè dels passats aixecà a l'entrada dels pobles i que són conservades a través dels segles com preuada rel·líquia, li recordava de dir-nos pàgines d'història que no havíem trobat en cap *Història* de les que teníem per a apendre-hi, i que ell anava desgranant en nostres tendres intel·ligències, fent-hi néixer el respecte a les creències i l'amor a les velles pedres que constitueixen la riquesa arqueològica de la humanitat i que les generacions aprofiten per a enriquir la Història...

La fita mil·liària, que ni l'havíem vista mai i pot ser ens hi havíem entrebancat vegades i vegades en les nostres jogarrines sabíem per ell que tenia una valor; ell ens contava que allò era el testimoni mut, però cert, de civilitzacions que havien conegut els nostres avantpassats, enllà d'enllà dels temps, quan Roma veia triomfar el seu imperialisme...

Els finestrals gòtics de les velles cases dels més vells carrers de la vila, que són goig per als ulls dels qui entenen en coses d'art per ell comerçarem a saber que eren vestigis dels palaus senyorials de la vella Catalunya, quan aquesta era rica i plena.

I en les capelles on encara es veneren les imatges dels sants que donen nom als barris de la vila, gràcies a la seva tasca, gracies a les seves converses, nosaltres de petits ja hi veïem quelcom més que el que hi veïen els demés nois de qui ningú es cuidava sinò el mestre; nosaltres, demés del petit altar que bons creients havien aixecat en recordança de fets que, convertits en mira-

cles, les generacions s'anaven frament unes a altres, hi veïem l'estretor en què havia viscut en altre temps la Vila, ja que cada una d'aquelles capelletes senyalava el lloc on hi havien hagut els portals que donaven accés a la vella població...

Els noms més sobressortints dels carrers i places de la Vila, que gairebé ningú en sab res en lloc, i tant bé que faria la seva divulgació, quants cursats d'història li havien dictat també, en infinitat d'ocasions!...

I aquest ensenyament del què ens rodejava; aquesta evocació del passat, la lligava sovint relatant-nos vells costums, i tradicions i llegendes, que són deu abundantosa per a la poesia popular, i sovint l'alternava amb fantasies del què es podria fer en l'avenir.

I feia més. En la seva dèria de fer-nos catalans, sovint ens corretgia vocables estranys, que per a molts són d'ús forsa corrent, amb tot i tenir en la nostra parla formes ben gràfiques d'expressió. Ens feia veure el ridícol que és trobar més boniques altres llengües que la pròpia. Despertava en nosaltres l'afició al teatre de la terra; i, malgrat la penúria en què vivíem, no li dolia, sinó tot el contrari, que adquiríssim totes les publicacions de literatura catalana que ens era possible.

Després; quan, seguint el curs de la vida, ens hem trobat fóra de casa, el record d'aquelles converses de la infantesa i l'exemple d'aquella vida de catalanitat ens ha acompanyat a tota hora, i és que a tota hora també ha seguit la tasca començada en la llar. Les cartes de casa, que hem rebut en ser-ne fóra, han sigut escrites sempre en català.

AMADOR GARRELL

Agost de 1920.

Imp. Garrell : Granollers : Clavé, 25 : Teléf. 117

CASA GRIVÉ

Travesseres, 24

Aquesta Casa té muntat un taller per a la confecció expressa i arreglo de mitges i mitjons en cotó, fil, sedalina o llana, segons el que convingui per la temporada, disposant per a fer-ho, d'excel·lents màquines *Cläes i Seiffert* (moderns sistemes alemanys.)

Col·legi Municipal de Segona Ensenyança

(Agregat a l'Institut General i Tècnic de Barcelona)

Batxillerat : Magisteri : Comerç

Curs especial preparatori, únicament i exclussiva per als alumnes que han de cursar estudis superiors

S'admeten alumnes interns, mig-pensionistes, externs i recomanats

El curs per als alumnes del grau preparatori començarà el 15 de setembre i per als d'estudis superiors el dia 1.er d'octubre

S'admeten inscripcions de matrícula fins el dia 1.er d'octubre; transcorregut el qual ja no seràn admesos nous alumnes

Pagesos! Ramaders! Per què no ponen vostres gallines o per què ponen poc? No ho sabeu? Doncs perquè els falta Proteïna en el menjar. Per què els vostres polls creixen tant poc a poc i per què les polles tarden 8 ó 9 mesos a pondre? Es que els falta Proteïna i Fosfats en els pinsos de cada dia. Doneu-los-hi només 10 grs. per cap o sigui una cullerada cada dia, de la **FARINA DE PEIX FRESC I TOTALMENT ASSECAT ATLÀNTIC** (que conté 60 per 100 de Proteïna [Nitrat del bestiar], 18 per 100 de Matèries minerals. 7 per 100 d'Àcid fosfòric i 7 per 100 de Calç), i vostres gallines pondràn més ous, els pollets creixeràn més depressa i les polles pondràn més aviat.

Per què vostres garrins i nodrissos estàn mesos sense fer res? Per què heu d'esperar 8, 9 i 12 mesos perquè fassin 100 kilos de pes?

Es que el menjar que els doneu és insuficient. Doneu-los 100 grs. diaris de FARINA DE PEIX «ATLÀNTIC», i tindreu uns garrins grassos com una bola de cera i en 4 mesos els tindreu a punt de matar.

EN LA CRIA EL TEMPS ÉS OR.

Diploma d'honor en el Concurs de Bestiar de Madrid : Maig de 1922

Agent general: ENRIE TEIXIER : Santa Eulària (Granollers)

Demanin-se follets

Dipòsit: RAMÓN ESTRADA : Clavé, 7 : Granollers

Ramón Porta

Carretera de Caldes, 8
Carrer d'en Prim, 82

Guarnicioneria i Tapisseria

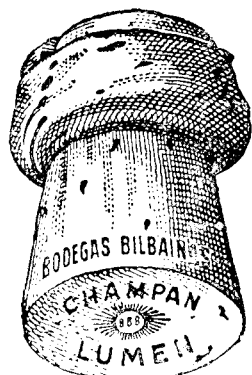
Corretges per a maquinària
i sos accessoris

ANTIGA SABATERIA ROMANÓ

FUNDADA L'ANY 1860

Gran assortit Elegància en la mida Preus de tarifa
Abans de comprar, visiteu aquesta casa

30, Plaça de la Constitució, 30 : Granollers

LUMEN

Vins fins de Rioja

Cognac Faro

Gran

Xampany

El millor de producció nacional
Elaborat per «Bodegas Bilbaínas»

Representant exclussiu per a aquesta comarca :

LLUÍS MONZÓN (Comissions i Representacions) **La Garriga**

Molturació de blat-de-moro, ordi, civada i tota classe de grans per al bestiar

Perfecció i màxim rendiment en tots els treballs

Preus baratíssims per grans comandes

Salvador Mitjà

Passeig de la Muntanya, 12 (Carretera de La Roca) Telèfon 91 :: GRANOLLERS

Garage Sport

Accessoris per a
Autos : Motos : Cicles

Grasses : Olis : Benzina

Taller de reparacions
Automòbils de lloguer

Rafel Prades

Doctor Robert, 35 : Telèfon 94
Granollers

Eustaqui Margall

Ex-encarregat de la casa J. i J. Trullàs
d'aquesta ciutat

Fundició de Ferro i altres metalls

Carrer d'en Prim, 5 : Telèfon 133
Granollers

Roca & Baulenas Germans

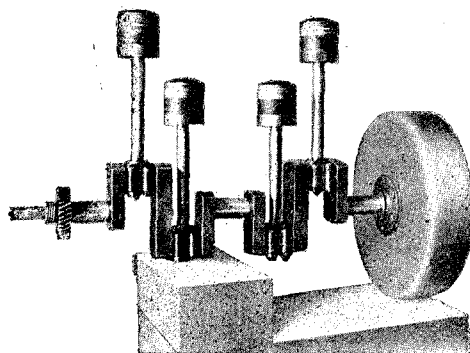
EX OPERARIS DE LA FÀBRICA "ELIZALDE"

Sub agents del *Ford* amb stock de peces de recanvi

GARAGE

I TALLER DE REPARACIONS
en Autos, Camions, Motocicletes i Bicicletes

Treballs de gran precisió
Instal·lacions complertes per a tota
classe d'indústries

Benzina, Olis
Grasses i Gomes
Pupilatge per a cotxes

Soldadures i tall autògen
Accessoris per a Automòbils
Motocicletes i Bicicletes

Exposició i venda: Doctor Robert, 15 - GRANOLLERS - Tallers: Josep Umbert, 23